

Andrzej Jan Zakrzewski - Maluszyn / Częstochowa

Z dziejów młynarstwa w b. gminie Maluszyn

Andrzej J. Zakrzewski (opracowanie)

Z dziejów młynarstwa w b. gminie Maluszyn

Jednym z większych cieków wodnych przepływających przez dobra Korabitów Ostrowskich z Maluszyna był strumień o nazwie Baryczka (Żytnianka), lewobrzeżny dopływ Pilicy. W nieodległej przeszłości siła jej wody wykorzystywana była do poruszania urządzeń młyńskich. Najstarszym, o którym wiemy, urządzeniem młyńskim był młyn wodny wraz z karczmą we wsi Barycz, należącej w początkach XVI wieku do właściciela dóbr Silniczka, Piotra Maja. Właściciel ów był w połowie XVI w. arianinem i prawdopodobnym fundatorem istniejącej do dzisiaj w Silniczu świątyni ariańskiej. Od jego nazwiska pochodzi także nazwa terenu na lewym brzegu Baryczki, nazywanym "Majówką". W 1552 r. Silniczka zamieszkiwana była przez dziesięciu osadników uprawiających 2 i 1/2 łana oraz obsługujących młyn wodny zlokalizowany w Baryczy. Pierwsze informacje o młynie w Baryczy pochodzą z 1521 r. z opisu parafii Maluszyn zawartym w *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego. Zachował się opis stanu osady z 1815 r.: "Młyn o dwóch kamieniach w wszystkich rekwizytami, w stanie dobrym, budynek drewniany, dach gontami podbity, komin lepiony, w tymże izba jedna, komora jedna, okien dwa, drzwi czworo przy tych zawias para wrzeczadźców z szkoblami jeden, w młynicy podłoga, koła wodne na żelaznych czopach dobre. Także na drugiej stronie przegródek, młynica mała bez rekwizytów młyńskich. Stodoła jedna i chlewików trzy, szopa jedna, to wszystko słoma poszyte". Również w Czarnym Lesie, na tą samą rzekę działał kolejny młyn zbozowy. Opis tego młyna również pochodzi z 1815 r. w którym czytamy: "Budynek drewniany, komin murowany, dach gontami pobity, dobry; w tymże mielenie na jeden kamień, z wszystkimi rekwizytami do tegoż należącymi. Przy drugim kole stępy cztery w dobrym stanie. Prawa do wyciskania oleju. Izba z komorą. Drzwi bez żelazta czworo, okno jedno, stodoła jedna bez wrót, obórka jedna, chlewików, szopa jedna, słomą to wszystko poszyte". Trzecia osada młyńska nad tą samą rzeczką ulokowana była we wsi Ciężkowiczki. Młyn należał do dziedzica, Michała Ostrowskiego, który w 1795 r. wydzierżawił go niejakiemu Walentemu Morawskiemu, "z którego ma dawać czynszu na rok złotych sto pięć, zboża i tatarski korcy dwa, jak czynsz tak i zboże przed świętem Świętego Marcina na niedziel cztery oddać do dworu powinien.[...]Daje mu się grunt, ogród przy tym gruncie i łąkę jakie do tego młyna należały". Do obowiązków młynarskich ponadto należało: most na brodzie za młynem reperować, mleć zboże dla czeładzi rogowskiej i ciężkowskiej (zapewne nieodpłatnie). Ponadto istniały młyny, o których zachowało się mało wiadomości. Były to osady młyńskie Kozioł, w Pukarzowie, Grodzisku, Sielpi Dużej czy Błoniu. Oprac. na podstawie: A.J. Zakrzewski, **Żytno (1198-1998)**, Żytno 1998; T. Kuźnicki, **Z dziejów młynarstwa Radomska i regionu**.(Katalog),Radomsko 2009, gdzie podano również szczegółową literaturę przedmiotu)

Do PT Czytelników: proszę o nadsyłanie ewentualnych fotografii wskazanych obiektów i ludzi związanych z opisywanym terenem. Zostaną zamieszczone w serwisie fotograficznym z podaniem nazwisk ofiarodawców.